

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 3. Viguisse semper divini cultus studium, à primis parentibus usque ad
Christum. Testimonia infidelium de precibus, & Hymnis primorum
Christianorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

etiam iniusti, quia sibi sumunt, quod tribui ab aliis debuit. At Deus, cum sit infinitæ virtutis, ipse solus potest se dignè laudare, qui propriam solus immensitatem comprehendit. Audeo dicere cum Augustino: Ut benè ab homine laudetur Deus, laudavit se ipse Deus. Et quia dignatus est laudare se, idè invenit homo quem admodum laudet eum. Neque enim hoc potest dici Deo, quod dictum est homini, *Non te laudet os tuum* p. Ut homo se laudet arrogantia est, ut Deus se laudet misericordia est. Novit prodesse nobis, ut amemus eum, idè laudando se, amabilem se facit, ut nos amando, & laudando eum, meliores efficiamur. Deus itaque, inquit Gregorius Magnus q, qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur, per Scripturam sacram laudes suas loquitur, ut valeamus eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes verò ejus visione perficere. Unde Psalmista ait r, *Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium.*

4. Laus ergo divina, si ad ipsum Deum referatur, tunc incepit, cum non erat tempus, omnia transcendens tempora semper præsentis æternitatis eminentia. Non enim habet tempus æternitas, ait Tertullianus s, omne tempus ipsa est, quod facit pati non potest. Si verò ab Angelis ejus originem deducamus, fuit illa quidem, cum jam tempus factum esset, initio enim corporalis creaturæ creatos illos fuisse probabilius Theologorum sententia asseverat: sed sicut illi à duratione successiva illius temporis, quod numerus, & mensura motus dicitur esse, omnino exempti sunt; sic etiam eorum operationes nequaquam iis mutationibus sunt obnoxia, quibus corporalis creatura subjecta est non volens. Idè laudes, quas Deo concinunt in novem choros distincti, nullam pati possunt vetustatis injuriam, nullum temporis detrimentum. Quid vero nobis commune cum Deo, cujus comparatione sic sumus, quasi non sumus? Quid nostros Hymnos Angelicis assimilare præsumimus, quorum æmulari felicitatem etiam volumus, non valeamus? Ea igitur omnia laude, qua & Deus seipsum, & Angeli Deum glorificant, quam nec verbis exprimere, nec mente concipere possimus, è coelestibus ad terrena descendendum

est, quò ejus hymnodicæ describamur exordia, quam statis temporum, horarumque spatiis in hoc miserimo terreni incolatus exilio frequentamus. Inolevit autem quorundam mentibus nimis iniqua adversus Canonicas preces opinio, eas tertio, vel quarto sæculo post Christum natum cœpisse: sed ut fateri oportet, eas, ut hodie in usu sunt, non adè antiquam, saltem aliqua ex parte, originem habuisse; ita perspicuum est, ritum orandi aliquoties in die cura ipsa religione, hominumque cœtibus inchoasse. Certa sunt rerum omnium principia, certi progressus, & ætates. Nihil simul natum, & politum est; rerumque exordia exilia semper, & rudiora fuerunt; nec facillè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Aspice Rhenum, inquit Romanus sapiens x, aspice Euphratem, omnes denique inclytos amnes, quid sunt, si illos illic, unde estant, æstimes? Quicquid est, quo timentur, quo nominantur, in processu paraverunt. Sic divina Psalmodia obstetricante manu Domini cum primo omnium parente nata in primo sui ortus rudimento rudis, & indigesta tacitis sensim, & ordinatis adolevit augmentis.

§. III.

Viguisse semper divini cultus studium à primis Parentibus usque ad Christum. Testimonia infidelium de precibus, & hymnis primorum Christianorum.

1. **V**arias laudes, & Hymnos, prout nascentis sæculi simplicitas exigebat, divinæ majestati tanquam debitæ servitutis tributum primos homines cecinisse docet Cyrillus Alexandrinus z, qui cultum Dei ab Adamo cœpisse scribit; idque etiam Paraphrastes Chaldaeus indicat, qui Psalmo nonagesimo primo hunc titulum præfixit, *Laus, & Canticum, quod dixit homo primus in die Sabbati.* Moses quoque Barcepha docet a, Psalmistam in persona Adæ verba ista protulisse, *Tu formasti me, & possisti super me manum tuam*: ita ut Sacerdotium acceperit, & munus Deo laudes, ac preces solemniter offerendi, quod per manuum impositionem conferri solet. Hugo item Victorinus b: *Credimus,*
O o o o inquit,

o *Aug. pref. in Ps. 144. p. Prov. 27:2. q. Greg. lib. 18. mor. cap. 7. r. Psalm. 110. s. Tertull. lib. 1. adv. Marcionem. t. D. Thom. cum suis 1. p. qu. 61. art. 2. c. 3.*

u *Polydo. Virgilius lib. 6. de invent. rerum. cap. 2. quem sequuntur Sælarii. x. Seneca lib. 3. de benef. cap. 29. y. Cyrill. lib. 3. in Julianum. z. Moses de paradiso p. 1. c. 28. a. Psalm. 138. b. Hugo in Gen.*

inquit, Deum docuisse Adam cultum divinum, quo ejus benevolentiam recuperaret, quam per peccatum transgressionis amiserat, ipsumque docuisse filios suos. *Deus enim*, ait Scriptura, *creavit primos homines, & sensu replevit cor illorum, ut nomen sanctificationis collaudarent, & magnalia enarrarent operum ejus.* Rupertus Abbas e post S. Gelasium d Papam protoparentes nostros accusat, quod tantis à Deo beneficiis cumulati nullas laudes, & preces grati animi indices reddidisse legantur. Sed ad illorum justissimam defensionem satis superque sufficiens est scriptoris sacri simplicissima, & sobria narratio, alia multa silentio tegens, de quorum certitudine nemo sanæ mentis dubitavit. Quando enim sapientissimus vir Adam è nihilo procreatum se vidit ad imaginem, & similitudinem Dei: quando formatam Evam aspexit similem sibi: quando nimirum, ut Aleimus Avitus e Viennensis Archiepiscopus canit:

*Pro thalamo Paradisus erat, mundusque dabatur
In dotem, & latis gaudebant sidera flammis;*

Nonne protinus in vocem laudis, & gratiarum actionis erupisse censendus est? Ejus quoque filios par est credere non tam natura impellente, quam docente utroque parente didicisse Deum sacrificiis venerari, precibusque invocare. Nec est quod aliquis occidenti literæ nimium inhærens ad Enos filium Seth Adami nepotem usum, & ritum divini cultus referre contendat, quia de illo dicit Scriptura f, *Iste cepit invocare nomen Domini*; multiplex enim hujus dicti explicatio est. Sunt qui dicant Enos primum fuisse, qui nomen Dei sub nomine illo ineffabili invocaverit. Alii primum intelligunt, id est præstantissimum, quod super omnes religione enituerit. Alii, quod populum cœperit ad publicas Dei laudes, ad publicum cultum congregare, jam tunc fidelium Ecclesiam coadunans. Mihi magis arridet eorum placitum, qui docent, Enos certas precandi formulas, certosque ritus, & ceremonias primum omnium adinvenisse, atque ideo dici, quod nomen Domini cœperit invocare. Legendus hac de re doctissimus vir Jacobus Boulduc b, qui libro primo de Ecclesia ante legem docet, Enos instituisse sodalita-

c Rupert. lib. 2. in Gen. c. 39. d Gelas. Tract. adv. Pelagianos. e Avit. lib. 1. de orig. mundi, vers. 190. f Gen. 4. ac ibid. Abulen. Cajet. Peyerius. Corn. à lapide, & alii. h Boulduc lib. 1. de Eccles. ante legem. i lib. 1. de oggio Christ. cap. 5.

tem psallentium Deo, qui dicti sint Enoscaei, postea Essæi, vel Esseni. Verùm de Essenis diversa apud Scriptores fama est. S. Philastrus i inter hæreticos veteris testamenti Essenos numerat, vitam monasticam exercentes, sed Christum Filium Dei non expectantes. Plinius k de illis hæc habet: Per seculorum millia, incredibile dictum, gens Essenorum æterna est, in qua nemo nascitur. Et Solinus l Plinii transcriptor; Per immensum spatium sæculorum, incredibile dictum, æterna gens est cessantibus puerperis. Putat autem Baronius m paulo ante Christum eos cœpisse, & ad prædicationem Apostolorum conversos Christo nomen dedisse.

Hæc divini cultus laudabilis institutio, crescentium annorum cumulo adaucta majora indies suscipiebat felicissimi progressus incrementa. Nam & Noë sollicito cultu ultra cæteros tunc mortales Deum propitiavit, eundemque sacros ritus & Theologiam docuisse, ac rituales libros scripisse asserit Berolus Chaldaeus n, sive Annus Viterbiensis. Post diluvium autem, quomodo laudes Deo cecinerit, explicat his versibus Claudius Marius Victor Mafiliensis o.

*Non prius officii quicquam servatus mire
Constituit, quam sacra Deo, laudesque rependat.
Gratesque evasoreserat discrimine Noe.
Mox urveo sacra exurgunt altaria saxo,
Agnovitque hac prima recens altaria mundus,
Antea totus enim convexo tramite cali
Templum mundus erat.*

Hic justus in generatione sua, & perfectus fuisse asseritur, cujus sanctitas eò magis est admirabilis, quod toto prorsus à justitia declinante mundo, solus justus inventus est. Successit Abraham pater credentium, in idem studium sanctissimis ceremoniis à Cananæis distinctus. Deinde Isaac & Jacob, illustrissimos Patriarchas ferventissimos in Dei laudibus fuisse, & humanis argumentis concitias, & divinâ lectione compereris. Quorum unus egressus in agrum ad meditandum, orandi studium luculenter ostendit p: alter luctatus cum Angelo magni nominis mysterium cœlesti benedictione cumulatè adimplevit q. O quantum præpropere virtus in ipsa infantia splendoris effudit! Sed jam

i Philastr. lib. de hæres. num. 9. k Plin. lib. 5. c. 17. l Solin. c. 36. m Baron. ann. 64. Plura de Essenis Nic. Serarius l. 3. Trihæressi. n Berol. l. 3. antiq. o Cl. Marius comm. in Gen. lib. 3. p Gen. 24. 63. q Ibid. 32. 28.

jam in altum tolluntur anni, & crescit ætas. Post alios Patres, quorum sedulam in divinis laudibus diligentiam evincunt eximia eorum gesta, familiaritas cum Deo, & candidissima innocentia mores, magnus Dux & legislator Israëliticæ plebis effulget. Hic Gentem à Deo electam, versus & hymnos non tam psallere, quam pangere docuit, adhibitis insuper musicis concentibus & instrumentis. Aperiuntur maria ante pedes illorum inauditò prodigio, transeunt inter tumentes aquas sicco vestigio, tum revolutis undis hostiles exercitus maritimis vorticibus submerguntur: & ut canit nobilis Poëta Sedulius r.

*Per via divi spatierunt carula Ponti
In geminum revoluta latus, nudataque tellus
Cognatis spoliantur aquis, ac turba pedestris
Intrat in absentis pelagi mare, perque profundum
Sicca peregrinas stupuerunt marmoræ plantas.*

Quid autem illi tanta, & tam incruenta potiti victoria? Tunc cecinit Moses, ait sacer Textus s, & filii Israel carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare. Ad hæc Maria virorum exemplum secuta, sumpsit tympanum in manu sua, egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat, dicens: Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est. Porro hæc mulier typus Ecclesiæ fuit, ut S. Zeno t scribit, quæ cum omnibus Ecclesiis, quas peperit, hymnum canens, & peccatoris verum tympanum quatiens, populum Christianum ducit non in eremum, sed in cælum. Idem Moses cum legem Domini audiente populo legisset, canticum illud triumphale cantavit, *Audite cæli que loquor u.* Progrediamur. Feliciora nos vocant divinarum laudum augmenta. Ecce hominem secundum cor Dei, egregium Psalterem Israë: *De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit eum, qui fecit illum, & stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos x.* Hujus Psalms adhuc resonant in ore fidelium, & in Ecclesia Dei æternum duraturis concentibus cantabuntur. Quod ipse in spiritu prævidens & prædicens y, *In Ecclesiis, ait, benedicam te Domine, psallam tibi in nationibus, in medio Ecclesiæ laudabo te, psallam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem.*

3. Perseveravit in populo Dei hoc Psalmodiæ studium, Daniel enim tribus temporibus in die

flectebat genua, & adorabat x. Rechabite sive Cinai, canentes atque resonantes vocantur, quia assiduas Deo laudes canebant *. Eliam docuisse discipulos suos hymnos, psalmos & cantica, ad laudem Dei cum musicis instrumentis decantare, scribit Auctor monasticarum institutionum sub nomine Joannes Hierosolymitani b. Apud Esdræ e quater in die confitebantur, & adorabant Dominum: passimque sancti veteris Testamenti psalmos, & cantica cecinisse leguntur; donec fundatâ Christi sanguine Ecclesiâ, umbris claritas, figuris veritas, vetustati novitas, Prophetarum vaticiniis diu expectata promissio admirabili mutatione successit. Tunc amplioribus sacramentis nobilitata religio solemniori cultu summi largitoris elementiam adoravit. Ipsum Dominum ad instructionem nostram pernoctasse in oratione d, & post mysticam cœnam hymnum dixisse e narrant Evangelistæ. De Apostolis certa res est. Horâ enim tertiâ orantes acceperunt Spiritum Sanctum. Paulus & Silas f in ipso carcere mediâ nocte laudabant Dominum. Horâ sextâ Petrus g ascendit in superiorem ædium partem, ut orationi vacaret. Denique Petrus & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam h. Quod si libeat ad fideles accedere teneræ adhuc & vagientis Ecclesiæ, testimonia non deerunt ab his quoque, qui foris sunt. Philo Judæus i primo loco advocandus, Scriptor celeberrimus & uno Platone minor, quem Photius in Bibliotheca perpetuam scripsit ex Christiano Judæum factum. Is librum scripsit, cui Suidas k titulum tribuit de vita Christianorum: alii inscribunt de vita contemplativa, sive de virtutibus supplicum; quod fideles Alexandrini B. Marei discipuli, quorum mores describit, orando & supplicando tempus omne transigerent. Hunc librum laudat Eusebius l in Ecclesiastica Historia. In rem nostram hæc inter cætera scribit. Hymnos canunt in Dei laudem, vel recens à se factos, vel pridem ab aliquo priscorum Vatum, qui carmina & cantica multa ipsis reliquerunt trimetri generis; Prosodias item & hymnos varios, qui ad libamina, ad aram, in stationibus quoque & choris concinuntur; diversis, quæ in choro fiunt, conversionum vicibus eleganter commensurati. Peractâ

O o o o 2 cœnâ

z Daniel 6: 10. a 1 Par. 2: in fin. b Joa. Hierosol. instr. c. 10. c 2 Esdr. 9: 3. d Luc. 6: 12. e Matth. 26: 30. f Act. 16: 25. g Act. 10: 9. h Act. 3: 1. i Philo de vita contempl. k Suidas V. Philo. l Euseb. l. 2, c. 17.

r Sedul. lib. 1. carm. Pasch. s Exod. 15. t Zeno serm. 3. de Exodo. u Deut. 32: 1. x Eccl. 47: 10. y Psal. 25: 107, 21. & 60.

cœnâ subdunt vigiliis, in quibus pernoctare solent, & cantare hoc modo. Confestim surgunt omnes ex utraque parte convivium quoddam celebraturi, & primum fiunt chori duo, virorum unus, alter mulierum. In utroque suus eligitur dux & præcentor, qui simul & personæ dignitate, & arte musicæ antecellit. Deinde hymnos canunt in Deum metris, & modulationibus multis compositos, nunc junctis vocibus simul resonantes, nunc sibi invicem congruè respondentes. Hæc Philo, cui Græcum testem adjungo Lucianum ^m Samosatenum cognomento Atheum. Hic in dialogo quodam, postquam ore sacrilego Christi religionem impudenter irrisit, Christianos in sine conviciatur ad hymnos totâ nocte decantandos vigilantes. Plinius ⁿ item Secundus libro decimo Epistolarum, Christianorum mores Trajano Cæsari ita describit, quod soliti essent statim die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, & quæ sequuntur. Ammianus quoque Marcellinus ^o Christianorum in Ecclesia pernoctationes commemorat. Hæc infideles: sed fidelium testimonia quis recenseat? Lassatur calamus gravissimorum Patrum Græcorum & Latinorum numero, qui unanimi consensu hymnodicæ ritum, horas, & antiquissimum institutum stabilierunt. Hic sacrosanctæ Psalmodiæ merities est, hic aurum, hæc nunquam interitura juvenus. Sed præcipuas tantum insigniorum Patrum sententias recitabo, servato ordine temporis, quo quisque vixit.

S. I V.

Testimonia sanctorum Patrum de sacra Psalmodia ab ortu Ecclesiæ, & deinceps temporum serie servata. Addita quadam de ejus excellentia, & de perenni psalmodia quibusdam Ecclesiis instituta. Desiderium laudandi Deum. Tacti obiter quidam Ecclesiastica Hymnodicæ calumniatores.

1. **O**ccurrunt nobis in ipsis Ecclesiæ incunabulis, primo scilicet Christiano sæculo, qui viri! Clemens Romanus ^p, & Dionysius

^m Lucianus in Philopatre. ⁿ Plin. lib. 10. ep. 97.
^o Ann. Marcellin. l. 28. in fi. ^p Clem. Rom. lib. 8. c. 34.

Areopagita. Primus in Apostolicis constitutionibus orandum esse præcipit mane, horâ terciâ, sextâ, & nonâ, vespere, & ad galli cantum. Mane gratias agentes, ait, quod illuminavit nos nocte sublatâ, & reddito die. Tertiâ, quod eâ horâ Pilatus judicium adversus Dominum pronuntiavit: Sextâ, quod eâ horâ in crucem adus est: Nonâ quod tunc omnia mota & tremefacta sunt Domino crucifixo, quia horrent audaciam impiorum Judæorum, & contumeliam Domini ferre non possent: Vespere, quod noctem dederit ad requiescendum à diurnis laboribus: Ad galli cantum, quod eâ horâ nunciet adventum diei ad faciendam opera lucis. Alter ^r Epistola ad Demophilum laudat S. Carpum, quod solet circa mediam noctem ad divinos evigilare hymnos. Et libro de Ecclesiastica Hierarchia Ecclesiasticum cantum vocat concordem & consonam sacrarum rerum choream: passimque meminit hymnologiæ, psalmodiarum, lectionum, & canticorum. Sanctus quoque Ignatius Martyr ^r Epistola ad Magnesianos, & ad Heronem sacros cœtus, & synaxes ad orandum commendat: & Epistola ad Philippenses salutem collegia Virginum, quæ cum Deo se consecrasset, proculdubio psalmis & orationibus stans horis incubebant. Invita etiam S. Cornelii Centurionis ^s, quem Petrus Apostolus baptizavit, nocturnæ psalmodiæ, hymnorumque mentio fit. Spectat denique ad primum sæculum, quod Cassianus in Monasticis institutionibus scribit. Nam cum in primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi Manachorum nomine censerentur, qui à beatæ memoriæ Evangelista Marco normam susceperunt vivendi, cum diverso modo quidam quinquagenos, alii sexagenos psalmos in nocturna & vespertina synaxi dici instituerent, quidam in medio fratrum apparens duodecim psalmos recitavit, & repente disparuit, sicque illis Angelico monitu præscriptus est numerus psalmodiarum tam in vespertinis, quam in nocturnis conventibus servandus.

2. Secundo sæculo præter Justinum Martyrem, & Philosophum, nullum ex Patribus invenimus, qui specialiter & expressè divinarum officiorum mentionem faciat: nam Theophilus, Athenagoras, Tarianus, & Irenæus toti sunt in confutandis infidelibus: aliorum opera non extant. Justinus ^u autem in Apologetico pro

^r Dionysius Areopagita. ^s Ignatius Mart. [Apud Surn. n. die 13. Sept.]
^u Justinus Mart. [Joan. Cass. lib. 2. cap. 5.]